

Ennen kuin jätä voi kuvata, se on puhdistettava huolella lumesta. Puoliso on aina apuna raskaissa töissä.

JÄÄN KUVAAJA

Eija Timonen viettää talvet Saimaan jäällä ja kesät studiossa jäätä kuvaamassa. Taiteilijan elämä rytmittyy jäänkierron mukaan.

Teksti ELINA LAMPELA | Kuvat MARIA MIKLAS, EIJA TIMONEN ja JUKKA-PEKKA TIMONEN

Jää käyttäytyy yllättävästi: joinakin vuosina voi löytää huikeita halkeamia, joinakin vuosina ei oikein mitään.

KUKA?

Eija Timonen

Ikä! 63

Kotipaikka! Espoo

Perhe! Aviomies Jukka-Pekka, kolme lasta ja yksi lapsenlapsi

Koulutus! Taiteen tohtori ja filosofian lisensiaatti

Työ! Professori, lisäksi kaksi dosentuuria; kirjoittanut lastenkirjoja, piirrostarinoita ja pienoishäytelmiä television lastenohjelmiin

Ajankohtaista! Icy Metamorphoses -näyttely Joensuu 4.–28.2. ja Valon kutsumat -yksityisnäyttely Kuopiossa 3.–22.3.

Harrastukset! Kirjallisuus, taidenäyttelyt, liikunta

Lempipaikka! Villa Palkki Rantasalmella

Lempitaiteilija! Tällä hetkellä Anna Retulainen

Parasta Suomen luonnossa! Jää, vesi ja hiljainen tila

Eija Timonen asuu Espoossa mutta viettää mahdollisimman paljon aikaa Saimaalla: talvella jäällä, kesällä järvellä meloen.

Jään kuvaaminen on työskentelyä elävän kohteen kanssa.

Joulukuussa 2006 Saimaa oli juuri jäätynyt ja jään pinnalle satanut hento kerros lunta, niin kevyttä, että sen pystyi pyyhkäisemään pois.

”Lähdimme mieheni kanssa jälle kävelemään. Kun näin, mitä lumen alla oli, kaikki ne jään murtumat ja pisteet, minua ei olisi saanut sieltä ollenkaan pois”, muistelee valokuvataiteilija ja mediatieteen professori **Eija Timonen**.

Siitä lähtien joului- ja tammikuut ovat olleet Eijan kiireisintä aikaa. Silloin Saimaa on jäässä ja hänen on kuvattava.

”Rytmitän elämäni jäänkierron mukaan. Ensijäät ovat kauneimmat. Silloin jää on niin ohutta, että vesi kuultaa lävitse. Mustan ja valkoisen vaihtelu on dramaattista. Talven edetessä jää paksuuntuu eikä siinä ole samaa dramatiikkaa.”

Kevätsäät tuovat jään kuvaamiseen värien koko kirjon.

”Kun jäät sulavat ja aurinko paistaa, jäältä heijastuu valon koko spektri. Voi nähdä erilaisia heijastuskuvia ja jopa järven pohjan.”

Jään äänikerrokset

Eija Timosen elämä rakentuu Rovaniemen, Espoon ja Linnansaaren kansallispuiston ympärille.

Rovaniemellä on hänen työnsä Lapin yliopiston mediatieteen professorina. Espoossa on koti ja Linnansaaren kansallispuistossa Saimaan rannalla vapaa-ajan asunto Villa Palokärki.

Vuodesta 2005 Eija on reissannut töihin Rovaniemelle, jossa hän viettää suuren osan arjestaan.

”Proffan päivät ovat pitkiä. Tämä on elämäntapa, hyvin kokonaisvaltaista.”

Eijan työhön kuuluu muun muassa maisteri- ja jatko-opintovaiheen opetusta, tutkimushankkeiden johtamista, julkaisujen toimittamista, kirjoittamista sekä tietysti oma taiteellinen toiminta.

”Kaikki tutkimuskysymykset ja aineistot syntyvät taiteesta. Se on taiteellisen tutkimuksen elinehto.”

Eija Timonen on kirjoittanut jäästä lukuisia tutkimusartikkeleita. Häntä kiinnostavat jäähän liittyvät kulttuuriset merkitykset ja

muun muassa se, miten havainnot ja tulkinnat ovat kytköksissä kehollisiin kokemuksiin.

”Nyt olen tutkinut jään auditiivisuutta ja äänikerroksia, sitä, mitä jäällä ollessani kuulen ja millaisten äänikerrosten ympäröimänä olen.”

Heijastuksia halkeamissa

Joulu- ja tammikuun pitkinä viikonloppuina Eija Timonen pystyttää miehensä **Jukka-Pekka Timosen** kanssa Villa Palokärjen rantajälle kuvausstudion.

Mies auraa, harjaa ja kiillottaa. Eija katsoo jäätä ja etsii kuvauskohteita, valon heijastuksia jään halkeamissa.

Jään kuvaaminen on työskentelyä elävän kohteen kanssa.

”Eihän siellä oikeastaan ole mitään, mutta kysymys on siitä, miten ne halkeamat näkee.”

Kohteiden löytäminen on haastavaa, sillä tilanteet voivat mennä nopeasti ohi.

”Yhdellä hetkellä valo leikkaa juuri sopivasti, mutta kun siirrän päätäni, en välttämättä enää näe samalla tavalla.”

”Hyvän kohteen löytäminen on yhtä ihaanaa kuin hyvän marjapaikan löytäminen.”

Juristiaviomiehelle kuvauspäivät ovat vaimon mukaan kuntokoulu. Jää pitää puhdistaa huolellisesti lumesta, ja kuvauspaikalle on vedettävä pulkkatolkulla kuvauskalustoa, jalustoja, lampuja, harjoja, raspeja, kanistereita.

”Mieheni on aina mukana, koska tämä on niin fyysistä. Hänellä on monta roolia: milloin hän on lumenluoja, milloin manageri ja roudaaja, milloin autonkuljettaja.”

Jää on myös pelottava

Muun muassa raskaan kuvauskaluston vuoksi Timosen kuvauspaikaksi on vakiintunut Saimaa, mutta myös vesistön luonteella on merkitystä.

”Saimaa on poikkeuksellisen hyvä jään kuvaamiselle, koska siellä on voimakkaita virtauksia. Ne vaikuttavat jään rakenteisiin ja kuvioihin. Pikkuisilla järvilla on erilaista, tasaista.”

Kuvauspäivinä Timoset suuntaavat jälle heti aamiaisen jälkeen. Pimeys ei rajoita kuvaamista, sillä lampuilla voi luoda tar-

vittavan valon. Jos jäätä ei tarvitse putsata, Jukka-Pekka saattaa livahtaa sisätiloihin jo aiemmin, mutta Eija kuvaa iltamyöhään.

”Kyllä mä olenkin sitten jäässä, kun illalla pääsen sisälle. Seison eteisessä jäykkänä kuin pikkulapsi. Jukkis tuo kuvauskaluston vaihteittain sisään sulamaan.”

Isojen virtausten Saimaalla on Eijan mukaan äärimmäisen tärkeää pysytellä aistit avoinna ja edetä tunnustellen. Vaaranpaikkoja ei onneksi ole tullut, sillä Timoset tuntevat rannat hyvin ja toisaalta kuvauskalusto on liian arvokas riskeerattavaksi.

”Monesti olen kyllä pelästynyt. Järven jäätyessä jään mourinta on tosi hurjaa. Kun pimeällä tunnen, miten iso halkeama kulkee halki järven ja jalkojeni alla, se on pelottavaa. Kuin maanjäristys.”

Vuoropuhelua jään kanssa

Mieluiten Eija on jäällä yksin, tai oikeammin jään kanssa kaksin. Silloin hän kuulee jäällä vallitsevan hiljaisuuden ja käy vuoropuhelua paitsi jään myös oman mielensä kanssa.

Hänen mielessään aktivoituu kaikki, mitä hän on elämänsä varrella oppinut ja kokenut: kulttuuriset tarinat, historia, kirjallisuus, musiikki, omat elämänvaiheet. Jokin, mitä hän näkee jäässä, voi tuoda mieleen vaikkapa tarinan maailmansynnystä.

”Jää on ehtymätön lähde. Vesi on ihmis-
lajille elinehto.”

Se, mitä Eija Timonen näkee jäässä, voi näyttäytyä katsojalle ihan muuna. Tulkinnan vapaus on taiteilijalle tärkeää. Kun hän päästää teoksen maailmalle, se jatkaa omaa elämäänsä.

”Yllätyn jatkuvasti siitä, kuinka monimuotoisia tulkinnat voivat olla. Kuva, joka yhdelle on paratiisi, onkin toiselle helveti. Yksi näkee kuvassa norpan, toinen kärsivän Kristuksen. Tämä kertoo abstraktien kuvien kosketusvoimasta.”

Pakastin täynnä jäätä

Jäällä ottamiensa kuvien lisäksi Eija tutkii jäätä asetelmakuvissa, joita hän tekee studiossaan Villa Palokärjessä.

”Opettelin ensin jäällä kuvaamisen. Mutta kun jäät sulivat enkä millään olisi halunnut lopettaa, aloin tehdä myös studiokuvia.” ➤

Sulan aikaan Eija tekee leiketöitä ja valokuvaa studiossa. Vuosien mittaan näkemisen ja kuvaamisen tapa ei ole muuttunut mutta työskentelystä on tullut ammattimaisempaa.

Ylimpänä: Axis Mundi, 2017

Keskellä: Filigree, 2017

Alhaalla: Wassermusik, 2017

Asetelmakuvia varten Timosilla on pakastin täynnä jäätä.

Asetelmakuvia varten Timosilla on pakastin täynnä jäätä.

”Sanon Jukkikselle, millaisia paloja haluan. Hän sahaa ne ja raahaa pulkalla rantaan, ja mä valitsen, mitä pannaan pakastimeen. Niitä sitten kuvaan pitkin kesää.”

Uudelle pakastimelle olisi akuutti tarve.

Asetelmakuvissaan Timonen käyttää jääpalojen lisäksi muitakin materiaaleja: paperinukkeja, joiden mallina aviomies toimii, jääkuvista leikkaamiaan paloja, luonnonmateriaaleja, hedelmiä.

Studiokuvissa on enemmän värejä kuin luonnonjääkuvissa, joihin värit tulevat lähinnä keväisistä rantajäistä ja kaikesta siitä, mitä pohjassa näkyy.

Niin luonnonjääkuviin kuin asetelmakuviin Eija haluaa tehdä valinnat paikan päällä, jäällä tai studiossa. Tietokoneella hän vain stilisoi, rajaa ja säätää värikontasteja.

Tarkkaa kuin pitsinnypläys

Vuonna 2010 Eijan jäätäiteeseen tulivat mukaan leiketyt. Hänellä oli itävaltalaisen taiteilijan kanssa yhteisnäyttely, jonne he tekivät yhteistyönä leikekollaasin.

”Sitten innostuin tekemään leiketöitä jäävalokuvistani. Leikkaan kuvaa sen antaman rytmin mukaan. Kun olen leikannut satoja paloja, alan yhdistellä niitä.”

Leikkaaminen on tarkkaa kuin pitsinnypläys. Valmis työ saa ripustettaessa vielä yhden ulottuvuuden, kun sen varjo heijastuu tilan seinälle.

Uusimpana juonteena Eijan taiteessa ovat monitaiteelliset yhteisprojektit. Joensuussa helmikuussa avautuvassa Icy Metamorphoses -näyttelyssä kolme tekstiilitaiteilijaa ja namibialainen ryhmä esittelevät omia tulkintojaan Eijan valokuvista.

Eija Timosen toinen suuri alkuvuoden ilonaihe on yksityisnäyttely Valon kutsumat, joka on osa Suomen Akatemian tutkimushanketta Floating Peripheries. Hankkeessa hän tarkastelee hetkellisen ja pysyvän, henkilökohtaisen ja yleisen liitoksia.

”Se on mulle valtavan tärkeä näyttely. Pidän siitä esitelmää ja kirjoitan artikkeleita. Tällä tavalla taide ja tutkimus ovat koko ajan läsnä elämässäni.” ●

Yllä:
Bubbling Reflections,
2012

Monenlainen taide on Eijalle tärkeää: musiikki, kirjallisuus, kuvataide. Professorin työssään hän oppii koko ajan uutta taiteesta ja mediasta muilta media-alan ammattilaisilta.

